

Arhimandrit **IOANICHIE BĂLAN**

CONVORBIRI DUHOVNICEȘTI

I

Carte tipărită cu binecuvântarea

IPS TEOFAN

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Ediție îngrijită de arhim. Petru Bălan

EDITURA MĂNĂSTIREA SIHĂSTRIA

2022

CUPRINS

<i>Notă asupra ediției</i>	5
<i>Prefață</i> de Preot Profesor Dumitru Stăniloae	6
<i>Introducere</i> de Arhimandrit Ioanichie Bălan	8

I.

ZECE CONVORBIRI

cu Arhimandritul Cleopa Ilie – Mănăstirea Sihăstria

<i>Convorbirea întâi: Despre creație, căderea omului, rai și iad</i>	17
<i>Convorbirea a doua: Despre credință, nădejde, dragoste și har</i>	28
<i>Convorbirea a treia: Despre rugăciune și Sfânta Liturghie</i>	40
<i>Convorbirea a patra: Despre păcat, Spovedanie și Sfânta Împărtășanie</i>	53
<i>Convorbirea a cincea: Despre căsătorie, datoriile soților și copiilor</i>	71
<i>Convorbirea a șasea: Despre suferință, ispite și vrăjitorie</i>	95
<i>Convorbirea a șaptea: Despre rugăciune, lacrimi, duhovnicie și datoriile preoților</i>	108
<i>Convorbirea a opta: Despre îngeri, moarte, viața viitoare și Judecata de apoi</i> ..	127
<i>Convorbirea a noua: Diverse cuvinte de folos; despre secte și ecumenism</i>	148
<i>Convorbirea a zecea: Alte cuvinte de folos</i>	164

II.

Convorbiri cu dascăli ai teologiei ortodoxe

<i>Preotul Profesor Dumitru Stăniloae</i> (Institutul Teologic din București)	177
<i>Preotul Profesor Ioan G. Coman</i> (Institutul Teologic din București)	192
<i>Preotul Profesor Constantin Galeriu</i> (Institutul Teologic din București)	201
<i>Preotul Profesor Teodor Bodogae</i> (Institutul Teologic din Sibiu)	226

III.

Convorbiri cu părinți din Moldova

<i>Arhimandritul Hrisostom Postolache</i> (Schitul Bucium – Iași)	237
<i>Arhimandritul Iachint Unciuleac</i> (Mănăstirea Putna)	243
<i>Monahia Agafia Moisa</i> (Mănăstirea Slatina)	250
<i>Protosinghelul Ioachim Spătaru</i> (Mănăstirea Neamț)	257
<i>Monahul Gamaliil Păvăloiu</i> (Mănăstirea Neamț)	266
<i>Protosinghelul Vasian Iosub</i> (Schitul Icoana – Neamț)	271
<i>Protosinghelul Valerie Diaconu</i> (Mănăstirea Secu)	273
<i>Ieroschimonahul Paisie Olaru</i> (Mănăstirea Sihăstria)	276
<i>Protosinghelul Ioil Gheorghiu</i> (Mănăstirea Sihăstria)	303
<i>Ieroschimonahul Onufrie Frunză</i> (Mănăstirea Sihăstria)	314
<i>Ierodiaconul Ghenadie Honciuc</i> (Mănăstirea Sihăstria)	320
<i>Protosinghelul Teodul Varzare</i> (Mănăstirea Agapia)	328
<i>Protosinghelul Ghervasie Hulubariu</i> (Mănăstirea Agapia Veche)	339
<i>Monahia Haritina Gavril</i> (Mănăstirea Agapia)	348
<i>Monahia Leonida Barbu</i> (Mănăstirea Agapia)	351
<i>Schimonahia Pelaghia Amilcar</i> (Mănăstirea Văratec)	355
<i>Monahia Eufrosina Hreniuc</i> (Mănăstirea Văratec)	359
<i>Protosinghelul Marchian Ciubotaru</i> (Mănăstirea Bistrița)	364
<i>Protosinghelul Teofan Crăciun</i> (Schitul Tarcău)	369
<i>Protosinghelul Isaia Cotârleț</i> (Episcopia Romanului)	372
<i>Arhimandritul Nicodim Sachelarie</i> (Măldărești – Bacău)	378
<i>Protosinghelul Clement Cucu</i> (Mănăstirea Sihastru)	382

IV.

Convorbiri cu părinți din Muntenia și Oltenia

<i>Arhimandritul Gherontie Ghenoiu</i> (Catedrala Patriarhală)	391
<i>Arhimandritul Sofian Boghiu</i> (Mănăstirea Antim)	402
<i>Arhimandritul Benedict Ghiuș</i> (Mănăstirea Cernica)	410
<i>Monahul Vasian Oprișan</i> (Mănăstirea Cernica)	413
<i>Monahia Arcadia Rădulescu</i> (Mănăstirea Pasărea)	420
<i>Monahia Doroteia Bărbieru</i> (Mănăstirea Pasărea)	425
<i>Monahia Isidora Mărunțelu</i> (Mănăstirea Samurcășești)	428

<i>Monahia Varvara Cozma</i> (Mănăstirea Țigănești)	433
<i>Monahia Filofteia Ghiță</i> (Mănăstirea Țigănești)	442
<i>Monahia Vitalia Cimpoca</i> (Mănăstirea Țigănești)	445
<i>Arhimandritul Arsenie Papacioc</i> (Mănăstirea Sfânta Maria – Techirghiol)	448
<i>Arhimandritul Ghervasie Crețu</i> (Mănăstirea Dealu)	458
<i>Arhimandritul Grigore Urișescu</i> (Schitul Trivale)	463
<i>Protosinghelul Calist Barbu</i> (Schitul Trivale)	468
<i>Ieromonahul Daniil Băicuș</i> (Mănăstirea Cozia)	471
<i>Protosinghelul Calinic Cărăvan</i> (Mănăstirea Lainici)	476
<i>Monahia Achilina Tocea</i> (Mănăstirea Dintr-un Lemn)	480
<i>Schimonaia Nicodima Vasilache</i> (Mănăstirea Tismana)	482
<i>Monahia Mina Hociotă</i> (Mănăstirea Nămăiești)	487

V.

Convorbiri cu părinți din Transilvania

<i>Arhimandritul Serafim Popescu</i> (Mănăstirea Brâncoveanu)	491
<i>Arhimandritul Teofil Părăian</i> (Mănăstirea Brâncoveanu)	496
<i>Convorbirea întâi: Despre faptele bune</i>	498
<i>Convorbirea a doua: Despre sfânta rugăciune</i>	514
<i>Convorbirea a treia: Despre suferință</i>	531
<i>Convorbirea a patra: Despre secte și ecumenism</i>	545
<i>Convorbirea a cincea: Alte cuvinte de folos</i>	550
<i>Protosinghelul Teodosie Solomonea</i> (Mănăstirea Hodoș-Bodrog)	554
<i>Monahia Vichentia Pârvan</i> (Mănăstirea Râmeț)	558
<i>Arhimandritul Serafim Man</i> (Mănăstirea Rohia)	563
<i>Monahia Teodosia Lațcu</i> (Mănăstirea Brâncoveanu)	565

VI.

Convorbiri cu părinți români din Muntele Athos

<i>Arhimandritul Dometie Trihenea</i> (Chilia Sfântul Ipatie).....	571
<i>Arhimandritul Petroniu Tănase</i> (Schitul Prodromu)	580
<i>Ieroschimonaia Calinic Teodorescu</i> (Chilia Nașterea Maicii Domnului – Capsala)...	592

VII.

Convorbiri cu părinți români de la Locurile Sfinte

<i>Monahia Vera Preotu</i> (Mănăstirea Eleon – Ierusalim)	605
<i>Monahia Galinia Gheorghițan</i> (Ierihon)	608
<i>Schimonahia Acachia Maior</i> (Mănăstirea Eleon – Ierusalim)	613
<i>Monahul Ioanichie Pârâială</i> (Mănăstirea Sf. Gheorghe Hozevitul – Ierihon)	616
<i>Ieromonahul Iuvenalie Străinul</i> (Mănăstirea Sfânta Ecaterina – Muntele Sinai)	632

Pentru comenzi:

Editura Mănăstirea Sihăstria

Com. Vânători, jud. Neamț, Cod 617500

Tel./fax. 0233.251894

I

ZECE CONVORBIRI
CU ARHIMADRITUL
CLEOPA ILIE

ARHIMANDRITUL CLEOPA ILIE

Mănăstirea Sihăstria

(1912-1998)

Duhovnicul este sufletul, inima care dă viață unei mănăstiri. Autoritatea lui morală, experiența lui, blândețea și meșteșugul lui de a călăuzi suflete pentru viața veșnică sunt calități de necontestat. Duhovnicul, precum o spune însuși numele, este un om al duhului, care poartă în sine pe Duhul Sfânt și cu ajutorul lui se luptă cu duhurile răutății, pentru salvarea și mântuirea fiilor săi sufletești. Sub epitrahilul lui se formează noii călugări, se cresc suflete curate pentru Dumnezeu, se dezleagă păcatele, se călăuzesc cei ce iau crucea lui Hristos. În chilia duhovnicului, ca într-o cămară a Duhului, se dau sfaturi de taină, se îndreptează pașii oamenilor pe calea mântuirii, se deschid inimile împovărate, se tămăduiesc rănilile ascunse, se mângâie sufletele tulburate și se dezleagă marile întrebări ale vieții. La orice oră din zi sau din noapte duhovnicul stă de veghe, se roagă pentru fiii săi sufletești, își deschide ușa pentru fiecare; împacă, liniștește, dezleagă, binecuvintează, se jertfește și își pune sufletul său garanție pentru fiii săi duhovnicești. De iscusința și priceperea lui duhovnicească depinde în cea mai mare parte mântuirea celor pe care îi povățuiește.

Arhimandritul Cleopa Ilie este părintele duhovnicesc al Mănăstirii Sihăstria de peste 40 de ani, ajutat de alți doi duhovnici iscușiți: Ieroschimonahul Paisie Olaru – părintele său duhovnicesc – și Protosinghelul Ioil Gheorghiu. Dar în timp ce Ieroschimonahul Paisie este un duhovnic al iubirii și liniștii, iar Protosinghelul Ioil este un duhovnic al ascultării și smereniei, Arhimandritul Cleopa este un duhovnic al rugăciunii, al cunoașterii și al cuvântului viu care trezește conștiința, care luminează mintea și dă viață. Sfinția sa pornește de la minte spre inimă. De aceea mai întâi învață, sfătuiește, explică, hrănește sufletul prin cuvânt și abia la

urmă spovedește, ascultă glasul conștiinței și al inimii celor ce vin la el. Din acest motiv și roadele sunt mari și de durată. Mai ales la cei învățați și iubitori de cunoaștere.

Părintele Cleopa este considerat, pe drept cuvânt, unul din cei mai iscusiți duhovnici, sfinici și predicatori ai monahismului românesc contemporan. Viața sa interioară exemplară, de ascet și sihastru consacrat, experiența sa îndelungată în nevointa monahală, vastele sale cunoștințe scripturistice și patristice care te uimesc, memoria sa rar întâlnită, blândețea, dragostea sa de oameni, râvna pentru Dumnezeu și cuvântul său hotărât, autoritar și precis, unit cu darul frumoasei vorbiri în grai dulce moldovenesc, fac din Arhimandritul Cleopa Ilie o personalitate în spiritualitatea noastră ortodoxă. Credincioșii, numeroșii săi fii duhovnicești, călugări și mireni, îl socotesc o binecuvântare a lui Dumnezeu pentru mănăstirile și Biserica noastră.

Astăzi, Părintele Cleopa a trecut de 70 de ani. Deși se simte obosit de nevoie și osteneală, își jertfește ultimele puteri pentru folosul și mântuirea celor care vin la el. Călugări și mireni, tineri și bătrâni, așteaptă la ușa chiliei sale. Când coboară de la liniște, îi așază pe iarbă, le vorbește cuvânt de folos, îi ascultă pe rând, îi mângâie, se roagă pentru ei, îi binecuvintează și îi liberează cu pace. Sfinția Sa își împarte timpul în trei părți. Prima parte, cea mai mare, o dăruiește rugăciunii, de obicei noaptea. A doua parte, de dimineață până după amiază, o dedică liniștii, scrisului și citirii cărților sfinte la chilia din poiană. Iar a treia parte o dăruiește spre folosul credincioșilor și al tuturor celor care îl caută. Seara târziu, după ce se retrag toți, Părintele Cleopa se întărește cu puțină hrană, își potrivește candela și începe rugăciunile de noapte.

Dorința realizării unor convorbiri duhovnicești cu Părintele Cleopa o port în suflet de mai multă vreme. Ca fiu duhovnicesc al sfinției sale m-am temut să nu dau răspuns în fața lui Dumnezeu pentru atâtea învățături ziditoare de suflet pe care le dă credincioșilor și care se uită pentru că rămân nescrise. Frica de răspundere și dragostea ce i-o port în suflet m-au silit să scriu pe hârtie câteva din principalele învățături ale Arhimandritului Cleopa Ilie, culese cu migală de-a lungul anilor. Unele au caracter dogmatic, altele moral-liturgic, altele au conținut filocalic, catehetic-misionar sau practic, ținând seamă că Preacuvioșia Sa este un foarte bun cunoscător al Sfinților Părinți, al Canoanelor Bisericii, al problemelor misionare, al vieții monahale de rugăciune și al familiei. Ceea ce are într-adevăr unic Părintele Cleopa, pe lângă bogata sa experiență duhovnicească, este autoritatea și siguranța cu care dă orice răspuns la problemele legate de mântuirea omului, fără nici o ezitare și îndoială, asumându-și pe deplin întreaga răspundere a celor afirmate.

Iată, în continuare, zece convorbiri cu cele mai importante teme, realizate cu Părintele Cleopa, care dorim să fie spre zidire sufletească și folosul tuturor.

CONVORBIREA ÎNTÂI

Despre creație, căderea omului, rai și iad

1. – Părinte Cleopa, spuneți-mi câteva cuvinte despre creația lumii văzute și nevăzute, după învățătura Sfinților Părinți.

– Toată creația este școală a sufletelor celor cuvântătoare, spune Sfântul Vasile cel Mare în *Hexaameron*. Căci, privind la cele create de Dumnezeu, ne înălțăm cu mintea la cele nevăzute și ne întărim în sfânta credință. Cât suntem în trup, toate le vedem „ca prin oglindă”, adică prin creații, care formează icoana, imaginea celor viitoare de dincolo de mormânt. Creația este oglinda lui Dumnezeu în care se reflectă bunătatea, mila, pronia și iubirea Tatălui Ceresc pentru noi, oamenii. Sfinții Părinți numesc pe toate cele văzute „spatele lui Dumnezeu”, care închipuiesc, simbolizează, pe cele viitoare. Iar când vom trece la cele veșnice, atunci vom vedea cu ochii cei duhovnicești „fața lui Dumnezeu”, adică vom privi față către față slava Preasfintei Treimi, fără să mai avem nevoie de „oglinzile” cele de pe pământ, adică de creații. Aici pe pământ nu suntem vrednici să privim pe Dumnezeu în față. Iar dacă auzim pe Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan, zicând: *Pe Dumnezeu nimeni niciodată nu L-a văzut* (Ioan 1, 18), să înțelegem că nu L-a văzut după ființă, însă Îl vedem prin creație. Că după ființă nici îngerii din cer nu-L pot vedea și înțelege pe Dumnezeu.

2. – Ce spun Sfinții Părinți și mai ales Sfânta Scriptură despre îngeri și despre căderea lui Adam?

– La început îngerii nu știau că Iisus Hristos este numit de Duhul Sfânt „Îngerul sfatului celui mare”, cu Care se sfătuia permanent Tatăl (Is. 9, 6). „Îngerii nu-L știau de Fiul al lui Dumnezeu”, spune Sfântul Vasile cel Mare în *Hexaameron*. Deci, când a strigat Sfântul Arhanghel Mihail, zicând: „Închinați-vă Îngerului sfatului celui mare”, unii din îngeri n-au vrut să I se închine Lui și de aceea au căzut în adâncul iadului, cum spune Mântuitorul: *Văzut-am pe satana ca un fulger căzând din cer* (Luca 10, 18).

Deosebirea dintre căderea îngerilor răi și a omului este că îngerii au căzut cu voia lor, deci din libertate, iar omul a căzut din amăgire și din îndemnul diavolului. Iar „păcatul cu sfătuire”, spune Sfântul Ioan Gură de Aur, „jumătate este al celui ce îl face și jumătate al celui ce l-a sfătuit”. Dumnezeu a îngăduit omului în rai să facă păcatul cel mai mic, adică să mănânce din pomul cunoștinței binelui și răului. Că dacă mânca din pomul Vieții, cum spune Sfântul Ioan Gură

de Aur, omul nu mai avea pocăință niciodată, se împietrea la inimă ca diavolul, cădea ca diavolul, nu mai murea niciodată și se chinuia în veci în iad, asemenea satanei.

La căderea lui Adam au contribuit două patimi raționale ale omului – mândria și pofta. Prin căderea sa, omul Adam nu a pierdut tot harul lui Dumnezeu, căci a căzut din ispita diavolului. Astfel, harul și arvuna mântuirii au rămas în om, pentru că a greșit din neștiință și pentru că este purtător de trup pământesc. Numai celui ce se leapădă de Dumnezeu i se ia harul Duhului Sfânt, dar și acesta este primit prin pocăință. Iar cel ce greșește din neștiință păstrează harul, însă acoperit de păcate. Iată pentru care pricină femeia lui Adam s-a numit Eva, adică Viață, iar nu moarte, pentru că nu a căzut total ca diavolul și apoi pentru că prin a doua Evă, adică Maica Domnului, se va izbăvi neamul omenesc.

După cuvântul Sfântului Ioan Gură de Aur, îndoit a fost creat omul, cu trup și suflet; îndoit a fost și pomul cunoștinței binelui și răului; îndoită și urmarea greșelii lui Adam; îndoit este și raiul – raiul pământesc, sau „sânul lui Avraam”, unde stau sufletele dreptilor până la judecata viitoare, și raiul ceresc, adică împărăția cerurilor unde vor intra dreptii după a doua judecată. Iar mâncarea din pomul cunoștinței binelui și răului înseamnă „cât de bine era omului dacă nu mânca și cât de rău este că a mâncat”.

Despre îngeri trebuie să știm că ei au fost zidiți numai prin gândirea lui Dumnezeu, dar nu erau neschimbători, ci i-a lăsat ca ei singuri să câștige prin luptă neschimbarea. Atât îngerii cât și primii oameni nu aveau imaginație. Cum au căzut îngerii în imaginație, îndată au căzut din cer în iad, că doreau să fie asemenea Celui Preaînalt (Is. 14, 14). Iar oamenii au căzut în clipa când s-au îndoit de cuvântul lui Dumnezeu. Îndată ce satana le-a răpit frica de moarte, zicând: *Nu veți muri, ci veți fi vii...*, omul a căzut în imaginație și apoi în păcat. Cea mai mare pagubă este să uite omul de moarte. Cum i-a șters omului din minte frica morții, îndată a murit prin păcat. Sfântul Ioan Gură de Aur spune că primul om a căzut prin trei lucruri: femeia, lemnul (pomul) și neascultarea. Și tot prin trei lucruri va fi mântuit: Maica Domnului, Crucea și ascultarea.

3. – Ce spun Sfinții Părinți despre cele șapte zile ale creației?

– Sfântul Vasile cel Mare, în cartea sa *Hexameron*, spune că zidirea s-a făcut „îngrecată” ca o femeie însărcinată în a noua lună, cu toate zidirile din ea, gata să le dea viață. Iar Duhul lui Dumnezeu încălzea adâncul, *Se odihnea deasupra apelor* ca să dea viață apelor și zidirilor.

Deci pământul avea viață de când Duhul Sfânt încălzea adâncul, dar nu avea și suflare de viață. Sfânta Scriptură, la Facere (cap. 1, 1-2), spune că *pământul era netocmit și gol*, dar nimeni nu știe de când era, că cele cu ochi încă nu se creaseră, nu primiseră suflare de viață. Ziua întâi a creației a fost

Duminica, căci atunci a zis Dumnezeu *să fie lumină* (Fac. 1, 3). De aceea, El a înviat tot Duminica, căci prin înviere a înnoit lumina cea dintâi. Lumina cea dintâi a fost creată, iar nu necreată. Ea nu izvora din energiile necreate ale Duhului Sfânt. Era o lumină cerească a cărei origine omul nu poate să o știe. De asemenea, nici despre primele trei zile ale creației nimeni nu știe lungimea lor, că încă nu era soare care să răsară și să apună.

Soarele este numit de Sfântul Vasile cel Mare „căruța luminii”, spunând că Dumnezeu a pus în soare numai puțin din lumina creată în ziua cea dintâi și a rânduit ca soarele să lumineze pământul „ca o lampă”, adică munții, codrii, câmpiile, râurile și mările, care împlinesc porunca cea dintâi, mereu curg și se adună la un loc. Toate legile puse de Dumnezeu în univers, după care se conduce întreaga creație, se numesc de Sfinții Părinți „temeliile lumii”, și cine cugetă la ele se întărește în credință și laudă cu mai multă tărie pe Ziditorul a toate, împlinind cuvântul Prorocului David care zice: *Cine va vorbi despre puterile Domnului, auzite va face toate laudele Lui* (Ps. 105, 2). Legile universului nu se schimbă niciodată, pentru că sunt „temelii” ale întregii zidiri. Iar când citim la Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan: *Tatăl Meu lucrează și Eu lucrez*, să înțelegem că Tatăl lucrează prin legile creației și ale vieții, iar Fiul lucrează prin pronie, adică prin păzirea legilor universului, care formează temeliile lumii văzute.

Frumusețea zidirilor create de Dumnezeu este așa de minunată, încât și îngerii din cer se uimesc de armonia lor, după cum spune Iov: *Când s-au creat stelele, lăudatu-M-au cu glas mare toți îngerii Mei* (Iov 38, 7). Armonia și frumusețea zidirilor au uimit pe sfinți, pe filosofi, pe înțelepți, pe poeți, pe artiști, pe creștini și chiar pe păgâni, înălțându-i cu mintea la Creatorul a toate, Dumnezeu. Prin cugetarea zidirilor mulți au cunoscut pe Dumnezeu, au sporit în rugăciune, au înălțat imnuri de laudă Ziditorului și au ajuns chiar la rugăciunea cea mai înaltă a minții și a inimii. De aceea, spun Sfinții Părinți, ne este de mare folos să cugetăm la zidirile lui Dumnezeu, pentru a-L cunoaște și a-L iubi mai mult pe Dumnezeu.

4. – Ce ne mai puteți spune despre creație și despre crearea omului?

– Dumnezeu a făcut pe om și întreaga lume din patru materii sau stihii. Două stihii ușoare – aerul și focul – și două stihii grele, care curg în jos – pământul și apa –, după mărturia Sfântului Vasile cel Mare. Aceste patru stihii lucrează unite și neamestecate, dar și amestecate. Iar în vremea de apoi, stihia cea mai de sus, cea mai ușoară, adică focul, va arde pe celelalte trei stihii, dar numai cât va fi ființa omenească, după cuvântul Domnului, care zice: „De mânia Atotțiitorului se vor aprinde stihiile pământului” (adică aerul, pământul și apa). Dar zice Duhul Sfânt prin gura lui David că nu va distruge stihiile și întreaga

zidire, ci numai le va înnoi: *Trimite-vei Duhul Tău și se vor zidi și vei înnoi fața pământului* (Ps. 103, 31).

Dumnezeu a creat trei ceruri. Cerul întâi este văzduhul, al doilea este eterul – un fel de foc deasupra văzduhului –, iar al treilea este cerul îngerilor. Aici a fost răpit Sfântul Apostol Pavel și *a auzit cuvinte de nespus pe care nu se cuvine omului să le grăiască* (II Cor. 12, 2-4). Aici este raiul.

Omul a fost creat de Dumnezeu după chipul și asemănarea Sa. El este singura făptură pe care a zidit-o Dumnezeu cu mâinile Sale, iar nu numai prin cuvânt, ca pe toate celelalte. L-a creat apoi cu sfatul celor trei persoane ale Preasfintei Treimi, că zice la Facere: *Să facem om după chipul și asemănarea Noastră* (Fac. 1, 26). Trupul omului a fost creat din pământ, iar sufletul lui a fost insuflat de Dumnezeu în chip nevăzut. Omul este compus din două părți – trup și suflet – dihotomism, așa cum ne învață Biserica noastră Ortodoxă, iar nu din trei părți – trup, suflet și duh – trihotomism, cum învățau unii scriitori bisericești vechi. Omul are duh, adică suflet animal ca toate viețile, din care izvorăsc puterile firești, ca: puterea seminală, cea crescătoare, de hrănire, de conservare, instinctele etc. Dar sufletul animal al omului aparține trupului și nu trebuie să-l confundăm cu sufletul de origine divină creat de Dumnezeu în om, care se unește cu trupul în clipa zămislirii și se duce la cele veșnice prin moarte. Trupul se va reuni cu sufletul la judecata viitoare, când va învia înduhovnicit, iar nu cum a fost pe pământ.

Omul începe de pe pământ să guste și să trăiască cele ale cerului, căci încă de pe pământ materia omului se îndumnezeiește, se luminează la față, se dezbracă de cele pământești și se îmbracă în cele cerești, așa cum au fost sfinții. Căci *zidirea toată suspină, așteptând înnoirea firii omului* (Rom. 8, 22-23).

Dumnezeu a făcut trei lumi: o lume de jos, adică iadul, unde este numai întuneric, văpaie de foc și tartar, în care se chinuiesc diavolii și sufletele celor păcătoși. Iadul a fost creat în clipa căderii îngerilor răi. A doua lume, numită amestecată, adică pământească, unde este amestecat binele cu răul, bucuria cu întristarea, fapta bună cu păcatul, plăcerea cu durerea, viața cu moartea. Aici pe pământ se trudește omul să scape de păcate și de iad și să dobândească mântuirea prin fapte bune și pocăință. Aici plăcerea vieții și a nunții se răsplătește cu durerea, cu chinurile nașterii și creșterii de copii. Altfel nu este mântuire. Că spune Sfântul Maxim Mărturisitorul: „Cine fuge de durerile veacului de acum, are parte de durerea cea veșnică”. Iar a treia lume este raiul și împărăția cerurilor. Acolo este numai bucurie, cântare, lumină și viață veșnică.

5. – Ce altceva trebuie să mai știm despre om?

– Omul este „regele creației”, pentru că este făcut cu sfatul Preasfintei Treimi, după chipul și asemănarea lui Dumnezeu și pentru că are suflet viu și

poartă în el, prin Botez, pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh. Omul este singura ființă care primește darul de a spori în virtute, în sfințenie și în putere, putând ajunge până la îndumnezeire. Însă prin păcat, omul a căzut din cinstea cea dintâi în starea cea de rob, de om păcătos. De aici se poate iarăși sui la cinstea cea dintâi, de fiu al lui Dumnezeu, însă cu multe și mari jertfe și osteneli.

Iată ce zice despre aceasta Sfântul Grigorie de Nyssa: „Precum Dumnezeu l-a făcut pe om alt dumnezeu, un dumnezeu al pământului, tot așa prin păcat Dumnezeu S-a supărat așa de mult pe om, încât întreaga zidire s-a răzvrătit împotriva omului. Trupul îi este neputincios și plin de suferințe, focul îl arde, frigul îl omoară, șarpele îl mușcă, lupul îl ucide, marea îl îneacă, pământul îl înghite, foamea îl chinuie, diavolul îl ispitește până la moarte...”.

Totuși, Dumnezeu nu l-a părăsit pe om. I-a dat mijloace de îndreptare, de pocăință și de mântuire. Mai întâi i-a lăsat harul mântuirii, deși înăbușit de păcate. Apoi i-a dat legea conștiinței ca să-l învețe și să-l mustre pentru cele rele. I-a lăsat în inimă dorul raiului pierdut, adică nostalgia paradisului, care îi dă omului râvnă pentru rugăciune, lacrimi de pocăință, simțire duhovnicească spre cele bune. În *Hronograf* se spune că după izgonirea lui Adam din rai, patruzeci de zile a plâns strămoșul Adam la porțile raiului, cerând iertare, însă heruvimii care străjuiau porțile raiului nu i-au mai deschis, căci nu mai putea să intre în nemurire omul muritor fără pocăință și fără jertfa de răscumpărare a lui Hristos. Atunci, întorcându-se Adam înapoi pe pământ, a început a-l ara, a-l semăna și a lucra în sudoarea frunții sale, ca să-și dobândească pâinea cea de toate zilele.

Deși era departe de Dumnezeu, de aici de pe pământ omul Îl putea vedea pe Dumnezeu, cum spune Sfântul Isaac Sirul, însă în chip tainic, prin cei doi ochi ai sufletului. Cu un ochi Îl vedea pe Dumnezeu din zidiri, adică prin contemplarea duhovnicească a creației, a tuturor celor făcute așa de minunat de mâinile lui Dumnezeu. Cu al doilea ochi Îl vedea pe Dumnezeu prin împlinirea poruncilor Lui și prin simțirea duhovnicească a inimii. Sfântul Vasile cel Mare spune în această privință că, cu cât sporește omul în cugetarea sau contemplarea naturală a zidirilor, în aceeași măsură sporește în credința și în dragostea de Dumnezeu.

6. – Ce ne învață Sfinții Părinți despre cele nouă cete îngerești?

– Dumnezeu a creat mai întâi lumea nevăzută, adică pe îngeri. Sfântul Apostol Pavel și mai târziu ucenicul său, Sfântul Dionisie Areopagitul, în lucrarea sa *Ierarhia cerească și bisericească*, împarte îngerii în nouă cete cerești, fiecare ceată de îngeri având o anumită misiune dumnezeiască (Rom. 8, 38; I Petru 3, 22). Astfel *Serafimii* cei cu câte șase aripi, *Heruvimii* cei cu ochi mulți și *Scaunele* sau *Tronurile*, care „odihnesc pe Dumnezeu gânditor”, formează prima ceată de îngeri. Aceștia înconjoară tronul cel de văpaie și lumină al Preasfintei Treimi (Iez. 1, 4-28). Apoi urmează *Puterile*, *Stăpâniile* și *Domniile*, care

formează a doua ceată, mijlocie, de îngeri. Aceștia au misiunea să stăpânească întreg universul, planetele, stelele, vânturile, mărele și puterile întunericului, adică pe diavoli și iadul. Urmează apoi *Începătorile*, *Arhanghelii* și *Îngerii*, care formează a treia ceată de îngeri și au ca misiune să facă cunoscută oamenilor voia lui Dumnezeu. Deci îngerii noștri păzitori sunt numărați în ceata a noua, ca cei mai de pe urmă dintre îngeri și cei mai apropiați de neamul omenesc.

7. – Ce știm din Sfânta Scriptură și de la Sfinții Părinți despre Rai?

– Sfânta și dumnezeiasca Scriptură ne vorbește despre rai, zicând: *Și a sădit Dumnezeu rai în Eden, către răsărit, și a pus acolo pe omul pe care l-a făcut. Și a făcut Dumnezeu să răsară din pământ tot pomul frumos la vedere și bun la mâncare; și pomul vieții în mijlocul raiului, precum și pomul cunoștinței binelui și răului* (Fac. 2, 8-9). Sfântul Ioan Damaschin zice așa despre rai: „Pentru că Dumnezeu a voit să facă pe om dintr-o fire văzută și una nevăzută, după chipul și asemănarea Sa (Fac. 1, 26), ca pe un împărat și stăpân al întregului pământ și al celor ce sunt întru el, i-a zidit omului înainte un fel de palat împărătesc, în care, trăind, va avea viață fericită. Acesta este raiul dumnezeiesc, plantat în Eden cu mâinile lui Dumnezeu, cămară a întregii bucurii și veselii; căci Eden înseamnă desfătare și este situat în partea de răsărit, mai sus decât tot pământul. Are o climă temperată și este luminat de un aer foarte fin și curat, acoperit cu plante veșnic înflorite, plin de miros de bună mireasmă, umplut de lumină, depășind noțiunea oricărei frumuseți și podoabe simțite; un ținut cu adevărat dumnezeiesc și o locuință vrednică de cel făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. În el nu locuia nici o ființă rațională, ci numai omul, plămuierea mâinilor dumnezeiești” (Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, cap. 11, Despre paradis).

Sfântul Vasile cel Mare, arătând din Sfânta Scriptură că raiul a fost zidit de Dumnezeu la răsărit, zice: „Și a sădit Dumnezeu raiul în Eden, spre răsărit, și a pus acolo pe omul pe care l-a plămuit. Să înțelegem, deci, ascultătorilor, sădire vrednică lui Dumnezeu și rai cuviincios iubirii de podoabă al unui Ziditor ca Acesta atât de mare”.

Apoi, arătând că nu cu lemne de obște a fost împodobit raiul, zice același sfânt părinte: „Dacă cu lemnele cele de obște ar fi fost plin raiul, s-ar fi cuprins cu adevărat întru facerea cea dintâi a sadurilor și nimic nu ar fi fost trebuință de sădirea cea mai aleasă și mai deosebită... Dar acum, mult mai deosebite și cu chipul și cu gustul de neamurile sadurilor celor ce mai înainte dăduse afară din pământ, sunt felurile copacilor făcuți de Dumnezeu în rai” (*Hexaimeron*).

8. – Unde este locul raiului și al iadului și care este originea lor?